

Πανταζή, Ε. (2019). Η διδακτική αξιοποίηση των τραγουδιών της Μαρίζας Κωχ για τη διδασκαλία των ελληνικών ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας. Στο Θ. Ράπτης & Δ. Κόνιαρη (Επιμ.), *Μουσική Εκπαίδευση και Κοινωνία: νέες προκλήσεις, νέοι προσανατολισμοί. Πρακτικά 8ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε.* (σσ. 487–496). Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε.

Η διδακτική αξιοποίηση των τραγουδιών της Μαρίζας Κωχ για τη διδασκαλία των ελληνικών ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας

Ευσταθία Πανταζή

Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων
artounab@hotmail.com

Το παρόν κείμενο διερευνά τα οφέλη της χρήσης των τραγουδιών ως εκπαιδευτικού μέσου - υλικού στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης ή δεύτερης γλώσσας και παρουσιάζει διδακτικές προσεγγίσεις και πρακτικές που αξιοποιούν τα τραγούδια εν γένει και ειδικότερα τον αξιόλογο όγκο τραγουδιών της Μαρίζας Κωχ που έχει καταχωρηθεί στο υπό κατασκευή Ψηφιακό Αποθετήριο του Μουσικού Τμήματος του Ιονίου Πανεπιστημίου «Εγώ πατρίδα γνώρισα μέσ' από τα τραγούδια». Τα τραγούδια του Αποθετηρίου συνοδεύονται από διδακτικές προτάσεις για κάθε τραγούδι και θα είναι στη διάθεση των εκπαιδευτικών, μέσω της αντίστοιχης Διαδραστικής Πλατφόρμας. Στη συνέχεια παρουσιάζεται μια δέσμη διδακτικών δραστηριοτήτων πάνω σε τρία τραγούδια της Μαρίζας Κωχ όπως εφαρμόστηκε στο Summer School 2018, το θερινό πρόγραμμα εκμάθησης ελληνικών για φοιτητές εξωτερικού του Ιονίου Πανεπιστημίου. Αυτές οι δραστηριότητες βασίζονται στην επικοινωνιακή και βιωματική διδακτική προσέγγιση και προτείνουν τον εμπλουτισμό της γλωσσικής διδασκαλίας με εξω-γλωσσικό υλικό, τονίζοντας τη διασύνδεση της ελληνικής γλώσσας με την κουλτούρα και τον πολιτισμό της.

Λέξεις κλειδιά: διδασκαλία ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας, οφέλη χρήσης τραγουδιών, διδακτική αξιοποίηση τραγουδιών, γλωσσικές διδακτικές προσεγγίσεις, βιωματική προσέγγιση, επικοινωνιακή προσέγγιση

Utilising Mariza Koch's children songs for the teaching of Greek as a second or foreign language

Efstathia Pantazi

Coordinator for Primary Education of the Ionian Islands
artounab@hotmail.com

This text explores the benefits of using songs as an educational medium in the teaching of Greek as a foreign or second language and presents teaching approaches and practices that make use of songs in general, and especially of the remarkable volume of songs by Mariza Koch recorded in the Digital Repository of the Music Department of the Ionian University, "I learn about my country through songs". The songs of the repository are accompanied by teaching suggestions for each song and will be made available to teachers through the corresponding interactive platform. Next there is a series of teaching activities on songs by Mariza Koch, as applied in the Summer School 2018, the summer Greek language learning program for foreign students of the Ionian University. These activities are based on a communicative and experiential teaching approach and propose the enrichment of language teaching with extra-linguistic material, highlighting the interconnection of Greek language and culture.

Keywords: teaching Greek as a second or foreign language, advantages of songs for language learning, immersion, communicative approach, teaching activities

Η μουσική και τα τραγούδια: ένα χρήσιμο εκπαιδευτικό εργαλείο για τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος της ελληνικής ως ξένης γλώσσας

“How is it that for most people music is a powerful part of their personal life and yet when we go to work or school we turn it off?” (Μτφρ: *Πώς γίνεται, ενώ για τους πιο πολλούς από εμάς η μουσική είναι τόσο σημαντικό κομμάτι της προσωπικής μας ζωής, όταν πηγαίνουμε στη δουλειά μας την «κλείνουμε»;*) αναρωτιόταν ο Brewer (1995, σελ. 2).

Αυτή η δήλωση είναι περισσότερο προφανής και συναφής όταν σχετίζεται με τον χώρο της σχολικής τάξης, όπου η έρευνα έχει δείξει ότι η παροχή δομημένων και ανοιχτών μουσικών δραστηριοτήτων στους μαθητές, ανεξάρτητα από το επίπεδο μουσικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών, μπορεί να τη μετατρέψει σε θετικό περιβάλλον μάθησης, δημιουργώντας μια χαλαρή ατμόσφαιρα ασφάλειας και εμπιστοσύνης, όπου τα παιδιά ευδοκιμούν ακαδημαϊκά, κοινωνικά και συναισθηματικά (Lake, 2003). Η μουσική προσφέρει ποικίλους τρόπους συμμετοχής και για τα συνεσταλμένα και εσωστρεφή παιδιά. Σε δεύτερο επίπεδο, όσο αφορά τη εκμάθηση της γλώσσας, ως πρώτης ή δεύτερης, το «όχημα» της μουσικής είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικό (Jalongo & Bromley, 1984). Σύμφωνα με τον Steven Krashen (1982), για τη βέλτιστη εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας πρέπει να είναι αδύναμο «το συναισθηματικό φίλτρο». Αδύναμο συναισθηματικό φίλτρο σημαίνει θετική στάση απέναντι στη μάθηση. Η μουσική αποτελεί μια από τις μεθόδους εξασφάλισης αδύναμου φίλτρου, λόγω του χαλαρού περιβάλλοντος που εξασφαλίζει. Με την ελαχιστοποίηση του συναισθηματικού φίλτρου, μειώνεται το άγχος και οι μαθητές είναι περισσότερο δεκτικοί στην πληροφορία που λαμβάνουν. «Τα τραγούδια στην τάξη της γλωσσικής διδασκαλίας διασκεδάζουν και χαλαρώνουν τους μαθητές, για αυτό, με τη χρήση της μουσικής μπορεί να μειωθεί το στρες» (Jedynak, 2000, σελ. 2). Οι Peregoy και Boyle ενθαρρύνουν τους δασκάλους: «Τραγουδήστε ένα τραγούδι την ημέρα! Τα τραγούδια φέρνουν ελαφρότητα, γέλιο και ομορφιά στην τάξη σας» (Peregoy & Boyle, 2008, σελ. 127). Παρόλα τα οφέλη που περιγράψαμε, μέχρι να αναγνωριστούν οι προσεγγίσεις της επικοινωνιακής διδασκαλίας της γλώσσας (CLT: Communicative Language Teaching) και της μάθησης με βάση το έργο (TBL: Task Based Learning), μέσω της έρευνας του Krashen, δεν υπήρχε ζήτηση παιδαγωγικού υλικού με τραγούδια για την εκμάθηση ξένων γλωσσών (Griffiee ó.a στο Engh, 2010). Ο Salcedo (2010), μετά από έρευνα σε περιοδικά διδασκαλίας ξένων γλωσσών, βρήκε ότι υπήρχαν μόνο λίγα άρθρα για το θέμα, σε σύγκριση με τα πολυάριθμα άρθρα σχετικά με άλλες μεθοδολογικές ιδέες και προσεγγίσεις.

Η έρευνα έχει δείξει ότι η ενσωμάτωση εμπειριών μουσικής στη διδασκαλία της ξένης ή δεύτερης γλώσσας, ευνοεί την ανάπτυξη του γλωσσικού γραμματισμού των μαθητών: την απόκτηση φωνολογικής ενημερότητας, την ανάγνωση, την ενίσχυση της μνήμης, την ανάπτυξη του λεξιλογίου, την κατανόηση, τη βελτίωση της προφοράς, την εκμάθηση των γραμματικών, συντακτικών, σημασιολογικών φαινομένων και την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου. Οι Saricoban και Metin έχουν βρει ότι οι στίχοι των τραγουδιών και τα παιχνίδια που βασίζονται σε αυτά βοηθούν στη διδασκαλία της γραμματικής (Saricoban & Metin, 2010) και οι Peregoy και Boyle ότι ενισχύουν την ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων, π.χ. την ευχέρεια ανάγνωσης και γραφής στην τάξη (Internet TESL J 2000). Κατά τους Ludke,

Ferreira και Overy (2013), η ακρόαση και το τραγούδι των λέξεων ενισχύει την ομιλία. «Η μουσική και η ομιλία συνδέονται μέσω των ήχων που παράγουν και χρησιμοποιούνται για τη μεταφορά μηνυμάτων, με τη διαφορά ότι στη γλώσσα αυτά είναι περισσότερο ακριβή και στη μουσική, συνήθως, συναισθηματικά» (Mora, 2000, σελ. 147).

Τα τραγούδια προσφέρουν ευκαιρίες για την ανάπτυξη γλωσσικού αυτοματισμού: ο όρος αυτός αναφέρεται στη χωρίς παύσεις παραγωγή προφορικού λόγου στη γλωσσική διαδικασία. Ο γλωσσικός αυτοματισμός προωθεί την ανάπτυξη και επέκταση του λεξιλογίου, των δεξιοτήτων κατανόησης του προφορικού και του γραπτού λόγου και την ενίσχυση της αφηρημένης σκέψης (Hill-Clarke & Robinson, 2003). Μέσα από τη χρήση των τραγουδιών και της μουσικής, τα παιδιά μπορούν να συγκρατήσουν πολύ μεγαλύτερη ποσότητα πληροφορίας (Ortiz, 2008), γιατί περιέχουν «συχνόχρηστες» λέξεις -λέξεις που εμφανίζονται πολύ συχνά στη γλώσσα- και εκφράσεις που επαναλαμβάνονται (θα εξετάσουμε τα χαρακτηριστικά αυτά στο τραγούδι της Μαρίζας Κοχ «Εγώ, εσύ, αυτός»). Λόγω του ρυθμού και του περιεκτικού νοήματός τους, μπορούν να βελτιώσουν την ακρόαση και την προφορική γλωσσική ανάπτυξη, την προσοχή και τη μνήμη, δηλαδή τη διατήρηση και ανάκληση της νέας γνώσης (Botarri & Evans, 1982).

Τα παραδοσιακά τραγούδια, ιδιαίτερα, ακολουθούν μια επαναλαμβανόμενη μορφή στίχων με ομοιοκαταληξία και έχουν χαρακτηριστικά που τα καθιστούν εύκολα στην παρακολούθηση (Saricoban & Metin, 2000). Γενικότερα, η επιβίωση της λογοτεχνικής παράδοσης, η επική ποίηση και οι μπαλάντες, με άλλα λόγια η προφορική παράδοση, οφείλονται στη χρήση των τραγουδιών αυτών. Ο Rubin (1995) πιστεύει ότι αυτό μπορεί να οφείλεται στα πολλαπλά επίπεδα ρυθμού, ήχου, γλωσσικού νοήματος και συναισθηματικού περιεχομένου τα οποία λειτουργούν ταυτόχρονα. Ο ρυθμός της ομιλίας είναι πολύ σημαντικός όταν μαθαίνουμε μια ξένη γλώσσα: κάθε γλώσσα έχει ένα ξεχωριστό ρυθμό που αποτελεί μέρος της ηχητικής της δομής. Η γνώση αυτού του ρυθμού αποτελεί μέρος της ικανότητας του ομιλητή μιας γλώσσας (Patel, 2008).

Η Medina (1990) θεωρεί ωφέλιμη την εφαρμογή διδακτικών μεθόδων και διαδικασιών που μοιάζουν με τη ζωή εκτός σχολικής τάξης, η οποία είναι γεμάτη με μουσική, τραγούδια, ιστορίες και οπτικές εικόνες. Ομοίως οι Saricoban και Metin προτείνουν την παιδαγωγική χρήση της μουσικής για την ενίσχυση της πολιτισμικής ικανότητας της γλώσσας-στόχου από τους μαθητές (Saricoban & Metin, 2000). Τα τραγούδια βοηθούν να εμπλουτιστεί το μάθημα της γλώσσας, ώστε να εμπεριέχει την κουλτούρα της χώρας, ειδικά όταν αντανakλούν τον πολιτισμό της (πολιτισμικός πόρος). Τέλος, η ενίσχυση της διδασκαλίας μέσω της μουσικής είναι ζωτικής σημασίας για την καλλιέργεια της δημιουργικότητας στην τάξη. Η φαντασία των τραγουδιών ενθαρρύνει τη δημιουργικότητα των μαθητών και επιτρέπει την αυθεντική μάθηση της ξένης γλώσσας. Πολύ συχνά, τα τραγούδια αφηγούνται μια ιστορία ή περιγράφουν καταστάσεις και συναισθήματα. Οι στίχοι είναι ιδανικοί στο να χτίσουν οι μαθητές πάνω σε αυτούς, χρησιμοποιώντας τις δικές τους ιδέες σε μια δημιουργική παραγωγή λόγου.

Διδακτικές πρακτικές για την αξιοποίηση των τραγουδιών της Μαρίζας Κωχ στην εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας ως ξένης

Οι τέσσερις κύριες γλωσσικές δεξιότητες αφορούν τη γραμματική, το λεξιλόγιο, την προφορά και την ακρόαση. Ωστόσο, για την εκμάθηση μιας γλώσσας είναι απαραίτητη και η επικοινωνιακή ικανότητα. Η γλώσσα είναι εργαλείο επικοινωνίας και πολιτισμικό αγαθό. Γι αυτό η καταλληλότερη διδακτική προσέγγιση για τη διδασκαλία της ως ξένης είναι η επικοινωνιακή και πολιτισμική προσέγγιση με χρήση επικοινωνιακού λόγου.

Τα τραγούδια μπορούν να χρησιμοποιηθούν εισαγωγικά, κατά τη διάρκεια της παρουσίασης αλλά και στην πρακτική εφαρμογή των γλωσσικών μαθημάτων, για τη δημιουργία αυθεντικών μαθησιακών εμπειριών. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν εξίσου για τη διδασκαλία λεξιλογίου, προτύπων προτάσεων, προφοράς, αλλά και για τα χαρακτηριστικά προσωδίας της γλώσσας, όπως ο ήχος, ο επιτονισμός και ο ρυθμός καθώς και για την εξάσκηση των ήχων των φωνηέντων και συμφώνων.

Περνώντας στη διδακτική αξιοποίηση των τραγουδιών της Μαρίζας που παρατίθενται στο Ψηφιακό Αποθετήριο και τη Διαδραστική Πλατφόρμα «Εγώ πατρίδα γνώρισα μέσ' από τα τραγούδια», στην οποία έχω αναλάβει τον τομέα των γλωσσικών δραστηριοτήτων, το σύνολο των τραγουδιών αποτελεί ένα σημαντικό διδακτικό βοήθημα. Οι στίχοι τους περιέχουν φράσεις και ιδιωματικές εκφράσεις που προετοιμάζουν τα παιδιά για τη χρήση αυθεντικής γλώσσας και περιέχει ποικιλία θεματικών που καλύπτουν πολλά πεδία της καθημερινής ζωής. Όπως αναφέρει η Μαίη Κοκκίδου στην εισαγωγή του βιβλίου *Με τη Μαρίζα τραγουδώ Ελληνικά μαθαίνω* «η συνθέτρια, έγραψε τα συγκεκριμένα τραγούδια μέσα από μια διεισδυτική ματιά στα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των μαθητών της ... και πολλών αλλόγλωσσων μαθητών στη συνέχεια» (Κωχ, 2010, σελ. 3).

Πολλά από τα τραγούδια μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μικρότερες ηλικίες για τη διδασκαλία ξεχωριστών ήχων (φωνημάτων) ή λέξεων. Μπορεί να προστεθεί κίνηση για να γίνουν πιο ευχάριστα για τα παιδιά (Ohman-Rodriguez, 2004· Saricoban & Metin, 2000). Π.χ. με χρήση στοιχείων μουσικοκινητικής για τη εμπέδωση των ρημάτων και μίμησης για τα ουσιαστικά και τα επίθετα. Για τα μεγαλύτερα παιδιά είναι πολύ αποτελεσματικά τα παιχνίδια ρόλων και η δραματοποίηση εικόνων του τραγουδιού (όπως στα παιχνιδιοτραγούδα «Άρες, μάρες, κουκουναρές», «Όταν η γάτα κάνει χου», «Άσπρος σκύλος, μαύρος γάτης»).

Το παιχνίδι με τις λέξεις και οι ομοιοκατάληκτες λέξεις των τραγουδιών ελκύουν την προσοχή των μαθητών (Hiebert et al., 1992). Μπορούν να τους βοηθήσουν στην κατανόηση της ομοιοκαταληξίας, μέσω της ομοιότητας των καταλήξεων των λέξεων, στον χειρισμό των μοτίβων των ομοιοκατάληκτων λέξεων, δραστηριότητα που προάγει τη φωνολογική ενημερότητα (Yopp & Yopp, 2002· Brown, 2006). Μία κατηγορία τραγουδιών είναι κατάλληλα για ασκήσεις γραμματικής όπου οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν π.χ τα μέρη του λόγου, ενώ ακούν το τραγούδι. Το τραγούδι «Ο περιπτεράς» μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τα αρσενικά ουσιαστικά σε -ας, «Το ωραίο το τραγούδι» για την κλίση επιθέτου, το «Μπορώ» για τα ρήματα ενεργητικής φωνής, το «Παρακολούθησε» για την προστακτική, το «Έχω μάθει» για τη χρήση παρακειμένου, το «Χαίρομαι» για την παθητική φωνή κ.τ.λ.

Επίσης, σημαντικές είναι οι δραστηριότητες ενεργητικής ακρόασης μέσω του τραγουδιού. Η προετοιμασία είναι εξαιρετικά σημαντική. Σε αρχικό στάδιο ο δάσκαλος/α παίζει ή τραγουδάει το τραγούδι. Στη συνέχεια, μπορούν να δοθούν οι στίχοι των τραγουδιών με κενά για να συμπληρωθούν οι λέξεις που λείπουν. Ο δάσκαλος παίζει ξανά το τραγούδι και αυτή τη φορά οι μαθητές μπορούν να διαβάσουν και να συμπληρώσουν τις λέξεις στα κενά. Σε επόμενο στάδιο οι μαθητές ακούν το τραγούδι και στη συνέχεια παίρνουν μια λίστα με τις άγνωστες λέξεις του τραγουδιού. Οι μαθητές σε ομάδες των 2-4 ατόμων βρίσκουν την έννοια αυτών των λέξεων με τη χρήση λεξικών ή μαντεύοντας από το πλαίσιο. Είναι αναγκαία η σύνδεση της κατανόησης και της παραγωγής του προφορικού και του γραπτού λόγου. Οι μαθητές ενθαρρύνονται να δημιουργήσουν σκετς ή κείμενα, χρησιμοποιώντας τις νέες λέξεις σωστά ή να γράψουν μια σύντομη ιστορία, χρησιμοποιώντας τα ρήματα από το τραγούδι στο παρελθόν.

Σημειώνεται ότι το τραγούδι παίζεται δύο ή περισσότερες φορές, δεδομένου ότι τα επίπεδα γλωσσικής επάρκειας των μαθητών μπορεί να είναι εξαιρετικά ποικίλα σε μια τάξη μη φυσικών ομιλητών. Επίσης, η «εικόνα», σταθερή ή κινούμενη και άλλα εξω-γλωσσικά στοιχεία, πρέπει να συνδυάζονται με τους στίχους περιγραφικών γεγονότων που περιέχονται σε ένα τραγούδι, όταν το επίπεδο γνώσης είναι βασικό (Stokes, 2001).

Μια από τις σημαντικότερες μεθοδολογικές προσεγγίσεις στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών είναι η θεματική μεθοδολογική προσέγγιση (theme-based instruction, Lee, 2007). Τα τραγούδια της Μαρίζας Κωχ περιέχουν θεματικές όπως το φυσικό περιβάλλον, η μυθολογία, ο πολιτισμός, η τέχνη, το θέατρο, η τεχνολογία, τα επαγγέλματα, τα ήθη και τα έθιμα, οι γιορτές, η οικογενειακή ζωή. Η θεματική-μεθοδολογική προσέγγιση βοηθά στην ανάδειξη των στοιχείων των τραγουδιών που αφορούν στον πολιτισμό, την κουλτούρα, τα ήθη και τα έθιμα κ.λ.π. και την πραγματολογική επεξεργασία του θέματος του τραγουδιού και του λεξιλογίου του τραγουδιού. Απαραίτητη διδακτική προσθήκη είναι οι δημιουργικές δραστηριότητες, στην κατηγορία των οποίων ανήκει η μετατροπή του ποιητικού σε αφηγηματικό και περιγραφικό λόγο, η δημιουργία ενός άλλου ποιήματος ή τραγουδιού με προτεινόμενες λέξεις από το αρχικό τραγούδι ή με το ίδιο θέμα με αυτό και η απόδοση του τραγουδιού με διαφορετικούς εκφραστικούς τρόπους όπως η εικονογράφηση.

Τα τραγούδια αξιοποιήθηκαν στα καλοκαιρινά τμήματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας του *Summer School of Corfu* που διοργάνωσε το Ιόνιο Πανεπιστήμιο το καλοκαίρι του 2018, με φοιτητές εξωτερικού, ως μέσα εξοικείωσης με την ελληνική γλώσσα και επαφής με τον ελληνικό πολιτισμό και τη διαπολιτισμικότητα. Για την αξιολόγηση των επιτυχών αξιοποίησης των τραγουδιών διεξάχθηκε μικρή έρευνα δράσης στην οποία είχα τον ρόλο της συντονίστριας (και συμμετέχουσας). Η μέθοδος αυτή έχει χρησιμοποιηθεί από τη γράφουσα στα κοινοτικά σχολεία της Αγγλίας σε μεγαλύτερη κλίμακα, συνδυαστικά με άλλες ποιοτικές μεθόδους για την αποτίμηση μεθόδων εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας (Pantazi, 2016). Δόθηκαν διδακτικές οδηγίες και δραστηριότητες για τη χρήση των τραγουδιών στους εκπαιδευτικούς των τμημάτων του *Summer school* και τους ζητήθηκε η χρήση αναστοχαστικού ημερολογίου, όπου καταγράφηκαν οι πρακτικές που εφαρμόστηκαν -και κατά πόσο στέφθηκαν με

επιτυχία. Η παρατήρηση και ο αναστοχασμός τους λειτούργησαν ανατροφοδοτικά στην αξιολόγηση της καταλληλότητάς των πρακτικών αυτών. Κατά τη λήξη του προγράμματος δόθηκε φόρμα αξιολόγησης στους φοιτητές όπου έγινε θετική αποτίμηση των δραστηριοτήτων που σχεδιάστηκαν για τα τραγούδια. Επιτεύχθηκε έτσι μια μορφή τριγωνοποίησης, ώστε να διασφαλιστεί η αξιόπιστη και έγκυρη αποτίμηση της αποτελεσματικότητας της χρήσης των τραγουδιών για τους παρακάτω μαθησιακούς στόχους.

Στη συνέχεια θα ακολουθήσει η παρουσίαση των γλωσσικών δραστηριοτήτων πάνω σε τρία τραγούδια της Μαρίζας Κωχ, όπως χρησιμοποιήθηκαν στο πρόγραμμα αυτό και θα αποτελέσουν υλικό της αντίστοιχης ηλεκτρονικής πλατφόρμας ώστε να μπορούν να εφαρμοστούν, με μικρές παραλλαγές ανάλογα με το επίπεδο γλωσσικής επάρκειας, από άλλους εκπαιδευτικούς.

A. Καλοκαίρι μου μυρίζει (ομάδα αρχαρίων)

Μουσική-στίχοι: Μαρίζα Κωχ

Καλοκαίρι μου μυρίζει

Η ντομάτα με το ρύζι

Τα τζίτζικια θα 'ρθουν πάλι

Να μου πάρουν το κεφάλι

Τζι τζι το ένα Τζι τζι το άλλο

Τζι τζι τζι το πιο μεγάλο

Τζι το τέταρτο τζίτζικι

Και ορμάει στο τζατζίκι ...

(Ακολουθούν τα τριζόνια)

Διαπραγματευτήκαμε την ομοιοκαταληξία του ποιήματος, της ομοιότητας των καταλήξεων των λέξεων και τα μοτίβα των ομοιοκατάληκτων λέξεων. Με αφορμή το τραγούδι με τα τζίτζικια και τα τριζόνια ασχοληθήκαμε με την εξήγηση του όρου *Ονοματοποιϊα*, δηλαδή με τον σχηματισμό λέξεων σύμφωνα με τον ήχο που παράγεται από τα ζώα όπως τζίτζικια, τζι-τζι, τριζόνια, τρι-τρι (ήχος του τζίτζικιού και του τριζονιού) με επέκταση και σε άλλα ζώα όπως: (γαβ-γίζει, νιάου-ρίζει, μουγκρίζει, βε-λάζει). Στους φοιτητές δόθηκαν και άλλα παραδείγματα και έγραψαν μικρά αστεία δίστιχα ποιήματα με ομοιοκαταληξία. Το τραγούδι λειτούργησε ως έναυσμα για τη διδασκαλία λεξιλογίου σχετικού με τα φρούτα και τα λαχανικά.

Έγινε παράλληλη γνωριμία με το ποίημα «Τα τζίτζικια» του Οδυσσέα Ελύτη (μελοποίηση: Λίνος Κόκοτος) με ακρόαση και παρακολούθηση μουσικού βίντεο του αντίστοιχου τραγουδιού. Ακούστηκε αφήγηση του μύθου του Αισώπου «Τζίτζικας και μέρμηγκας» που συνοδεύτηκε από την «ανάγνωση» κόμικ, όπου συμπληρώθηκαν οι βινιέτες που αντιστοιχούσαν με την ακολουθία της αφήγησης.

Μια σημαντική δραστηριότητα ήταν η θεματική, πραγματολογική επεξεργασία του τραγουδιού με τη βοήθεια εκτεταμένου λεξιλογίου και με χρήση, όπου χρειαζόταν, της αγγλικής γλώσσας. Ασχοληθήκαμε με το καλοκαίρι στην Ελλάδα: με τον καιρό, τις γεωργικές εργασίες, τις ασχολίες του ελεύθερου χρόνου, τα σπορ, τις καλοκαιρινές διακοπές, τον τουρισμό. Έγινε ειδική αναφορά στα καλοκαιρινά φαγητά της ελληνικής κουζίνας (γεμιστά, τζατζίκι, καλαμαράκια, χταπόδι, μουσακάς κ.λπ.). Δόθηκε η συνταγή της χωριάτικης σαλάτας: οι φοιτητές συμμετείχαν στο

πλύσιμο, το κόψιμο και το ανακάτεμα των υλικών και τη γεύτηκαν στο τέλος της ώρας. Η δραστηριότητα εκτέλεσης μιας εύκολης συνταγής χρησιμοποιείται συστηματικά στη διδασκαλία ελληνικών ως ξένης γλώσσας γιατί συνδυάζει την παρουσίαση λεξιλογίου (των συστατικών) με τη διδασκαλία της χορήγησης οδηγιών μέσω της Οριστικής, Υποτακτικής και Προστακτικής έγκλισης με βιωματικό τρόπο (Πανταζή, 2010). Ακολούθησε επίσκεψη στην κεντρική λαϊκή αγορά της πόλης, όπου δόθηκε στους φοιτητές η ευκαιρία χρήσης του λεξιλογίου-στόχου του μαθήματος και η ενίσχυση της διατήρησής του, μέσω της εμπέδωσης.

B. Εγώ, εσύ, αυτός (Ομάδα αρχαρίων)

Μουσική-στίχοι: Μαρίζα Κωχ

Εγώ, εσύ κι αυτός μαζί

Θα πάμε στο ποτάμι.

Εμείς, εσείς, αυτοί

Εμείς, εσείς κι αυτοί μαζί

θα βρούμε το καλάμι.

Αυτό που ο Πάνας έφτιαξε

πεντάφωνη φλογέρα

και σαν τραγί χοροπηδά

τη νύχτα και τη μέρα.

Εγώ, εσύ, αυτός Εγώ, εσύ, αυτός (Επανάληψη των 3 στροφών)

Το τραγούδι έχει μια σαφή διδακτική στοχοθεσία γραμματικής, αφού ρητά αναφέρεται στην προσωπική αντωνυμία και στη χρήση του ενικού και πληθυντικού αριθμού των ρημάτων και χρησιμοποιήθηκε για αυτό. Το ενδιαφέρον θέμα του όμως προσφέρεται για διαθεματικές συνδέσεις: του μύθου του Πάνα και της κατασκευής του καλαμένιου αυλού (πολύαυλος, ή ο αυλός του Πάνα) με άλλους αρχαιοελληνικούς μύθους για την δημιουργία μουσικών οργάνων, όπως ο μύθος του αποκεφαλισμού της μέδουσας Γοργώας από τον Περσέα και η κατασκευή του αυλού από την Αθηνά, ο μύθος του Ερμή και το καβούκι της χελώνας για τη δημιουργία της λύρας και του Απόλλωνα κ.λ.π. Το τραγούδι αποδόθηκε μουσικοκινητικά και με τη βοήθεια θεατρικού παιχνιδιού στην απογευματινή συνεδρία.

Για τους «προχωρημένους» φοιτητές με αρκετά καλή γνώση της ελληνικής γλώσσας χρησιμοποιήθηκε το:

Το θέατρο μοιάζει να είναι καράβι

Μουσική-στίχοι: Μαρίζα Κωχ

Το θέατρο μοιάζει να είναι καράβι

Σηκώνει πανιά, φωτισμένο σαλπάρει

Γεμάτο εκδρομείς που ένα θέλουνε μόνο,

Με νου και καρδιά να γνωρίσουν τον κόσμο

Σαλπάρει σαλπάρει το ωραίο καράβι

Πουλί του ονείρου, του μύθου σημάδι

Η Ιθάκη σινιάλο στο χώρο, στον χρόνο,

Αυτό το ταξίδι ονειρεύτηκα μόνο!

Λόγω της πυκνότητας του περιεχομένου των στίχων του τραγουδιού, έγιναν πολλές δραστηριότητες κατανόησης με επεξήγηση του λεξιλογίου, ιδιαίτερα των ναυτικών όρων «σαλπάρει», «σινιάλο» και της φράσης «σηκώνει πανιά». Έγινε εντοπισμός της παρομοίωσης: «το θέατρο μοιάζει να είναι καράβι» και της μεταφοράς: «πουλί του ονείρου, του μύθου σημάδι», ως σχημάτων λόγου.

Το τραγούδι ξεδιπλώνει τον κόσμο του θεάτρου και την καλλιτεχνική δημιουργία. Το θέατρο όπως και το ταξίδι είναι διαφορετικοί τρόποι γνωριμίας με τον κόσμο και τον εαυτό μας. Η χρήση του θεατρικού παιχνιδιού βοήθησε τόσο την παραγωγή λόγου και την επέκταση του λεξιλογίου όσο και τη συναισθηματική σύνδεση της ομάδας: Οι φοιτητές μεταμορφώθηκαν σε επιβάτες ενός караβιού. Φαντάστηκαν τι συνάντησαν στο ταξίδι τους, ποια μέρη επισκέφτηκαν, έγινε εναλλαγή από το ταξίδι με ηρεμία στο ταξίδι με τρικυμία. Αξιοποιήθηκε η δραστηριότητα αυτή για την παραγωγή λόγου: οι φοιτητές, σε ομάδες, έφτιαξαν δικούς τους στίχους, κάνοντας ομοιοκαταληξία με θέμα το ταξίδι και μικρές ιστορίες για ένα ταξίδι τους, χρησιμοποιώντας επιλεγμένο λεξιλόγιο αλλά και λεξικό.

Ως επέκταση έγιναν διαθεματικές συνδέσεις: Διάλεξαν ταξίδια σε άλλες εποχές (ταξίδι στον χρόνο). Τέλος, ασχολήθηκαν με γνωστούς μύθους που έχουν σαν θέμα τους ταξίδι ή περιπλανήσεις: την Οδύσεια, τον Ιάσονα και την αργοναυτική εκστρατεία, τους Μύθους του Ηρακλή κ.λ.π. με τη χρήση εμπλουτισμένου οπτικού κινηματογραφικού και θεατρικού υλικού σε αποσπάσματα.

Συμπερασματικά

Τα τραγούδια της Μαρίζας Κοχ που αξιοποιήθηκαν στο πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής ως ξένης γλώσσας σε φοιτητές του εξωτερικού το καλοκαίρι του 2018, με τους διδακτικούς τρόπους και με δραστηριότητες που έχουν προταθεί από τη γράφουσα στο *Ψηφιακό Αποθετήριο και τη Διαδραστική Πλατφόρμα του Μουσικού Τμήματος του Ιόνιου Πανεπιστημίου «Εγώ πατρίδα γνώρισα μες' από τα τραγούδια»*, εμπλούτισαν τη γλωσσική διδασκαλία και ενίσχυσαν τον βιωματικό χαρακτήρα της, δημιουργώντας ένα ευχάριστο μαθησιακό κλίμα. Η χρήση των τραγουδιών, άλλοτε ως αφηγηρία, άλλοτε ως κεντρικό θέμα και άλλοτε ως «εφαρμογή», ενδυνάμωσαν τα μαθησιακά αποτελέσματα, κυρίως την βελτίωση της προφοράς και του επιτονισμού από τους Κινέζους φοιτητές και την εκμάθηση του λεξιλογίου-στόχου και βοήθησαν στη διασύνδεση της ελληνικής γλώσσας με την καθημερινή ζωή, την κουλτούρα και τον ελληνικό πολιτισμό. Σημαντικός ήταν ο ρόλος της εξω-γλωσσικής υποστήριξης, με τη μορφή οπτικού και χειραπτικού υλικού, καθώς και ο βιωματικός και ψυχαγωγικός χαρακτήρας των δραστηριοτήτων.

Το διδακτικό υλικό και οι δραστηριότητες προβλέπεται να χρησιμοποιηθούν και σε άλλα διδακτικά πλαίσια, όπως τα ελληνικά κοινοτικά σχολεία του εξωτερικού, ώστε να αντληθούν περισσότερα στοιχεία για την καλύτερη δυνατή αξιοποίησή τους στην διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Baker, T. (2013). *Second language acquisition: Language, culture and identity for practical use by English Language Learners worldwide*. CreateSpace Independent Publishing Platform.
- Botarri, S., & Evans, J. (1982). Effects of musical context, type of vocal presentation, and time on the verbal retention abilities of visual-spatially oriented and verbally oriented disabled children. *Journal of School Psychology, 20*(4), 324–338.
- Brewer, C. (1995). Music and learning: Integrating Music in the Classroom. *Quarterly Journal, 1*–13. Retrieved from <http://archive.education.jhu.edu/PD/newhorizons/strategies/topics/Arts%20in%20Education/brewer.htm>
- Brown, H. (2007). *Principles of Language Learning and Teaching* (5th ed.). New York: Pearson.
- Brown, J. L. (2006). Rhymes, stories and songs in the ESL classroom. *The Internet TESL Journal, 12*(4).
- Engh, D. (2013). Why Use Music in English Language Learning? A Survey of the Literature. *English Language Teaching, 6*(2). Retrieved from <http://iteslj.org/Articles/Brown-Rhymes.html>
- Hallam, S. (2010). The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people. *International Journal of Music Education, 28*(3), 269–289
- Hilda, F. I. (2013). Language Learning Enhanced by Music and Song. *Literacy Information and Computer Education Journal (LICEJ), 2*(Special Issue, 1).
- Hill-Clarke, K. Y., & Robinson, N. R. (2003). *Locomotion and literacy: Effective strategies to enhance literacy instruction*. Memphis, TN: The University of Memphis. ERIC Document Reproduction Service No. ED474066.
- Jalongo, M., & Bromley, K. (1984). Developing linguistic competence through song. *Reading Teacher, 37*(9), 840–845.
- Jedynak, M. (n.d.). Classroom Techniques: Using Music in the Classroom. English Teaching Forum, 38(4). Retrieved from <http://exchanges.state.gov/englishteaching/forum/archives/docs/00-38-4-g.pdf>
- Krashen, S. D. (1982). *Principles and practices in second language acquisition*. Oxford, England: Pergamon Press.
- Krashen S. D. (1985). *The Input Hypothesis: Issues and Implications*. New York: Longman Group Limited.
- Κωχ, Μ. (2010). *Με τη Μαρίζα τραγουδώ Ελληνικά μαθαίνω*. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη.
- Lake, R. (2003). Enhancing Acquisition through Music. *The Journal of Imagination in Language Learning, Jersey City State College, 7*.
- Lee, L. (2007). An Action Study Using Thematic Method of Teaching Young Children English through Music. *Kaohsiung Normal University Journal, 22*, 1–24.
- Lee, L., & Lin, S-C. (2015). The Impact of Music Activities on Foreign Language, English Learning for Young Children. *Journal of the European Teacher Education Network, 10*, 13–23.
- Ludke, K., Ferreira, F., & Overy, K. (2013). Singing can facilitate foreign language learning. *Memory and Cognition, 41*(5), 41–52.
- Medina, S. (1993). The effect of music on second language vocabulary acquisition. *FEES News: National Network for Early Language Learning, 6*(3), 1–8.
- Mora, C. F. (2000). Foreign language acquisition and melody singing. *ELT Journal, 54*(2), 146–152.
- Ohman-Rodriguez, J. (2004). Music from inside out: Promoting emergent composition with young children. *Young Children, 59*(4), 50–55.
- Ortis, J. M. (2008). *The Effects of Music, Rhymes and Singing in the Classroom Environment*. Conference Proceedings, Evergreen State College, Washington (pp. 202–209). Retrieved from <http://archives.evergreen.edu/masterstheses/Accession89-10MIT/2008MITMastersProjects.pdf#page=218>

- Pantazi, E. (2010). Teachers' developing theories and practices in Greek Community schools. In P. Martin & V. Lytra (Eds.), *Sites of multilingualism: Complementary schools in Britain today* (pp. 111–122). Stoke on Trent, UK: Trentham Books.
- Pantazi, E. (2016). Bilingual Pedagogy & Teachers' Theories: Reflections from the Greek Community Schools, *Theory and Research in the Sciences of Education*, 12, 7–23.
- Patel, A. D. (2008). *Music, Language and the Brain*. New York: Oxford University Press.
- Peregoy, S., & Boyle, O. (2008). *Reading, writing, and learning in ESL* (5th ed.). Boston: Pearson.
- Rubin, D. (1995). *Memory in oral traditions: The cognitive psychology of epic, ballads, and counting-out rhymes*. New York: Oxford University Press.
- Salcedo, C. (2010). The effects of songs in the foreign language classroom on text recall, delayed text recall and involuntary mental rehearsal. *Journal of College Teaching & Learning*, 7(6), 19–30.
- Saricoban, A., & Metin, E. (2000). Songs, verse and games for teaching grammar. *The Internet TESL Journal*, 6(10), 52.
- Stokes, S. (2001). Visual Literacy in Teaching and Learning: A Literature Perspective. *Electronic Journal for the Integration of Technology in Education*.
- Yopp, H. K., & Yopp, R. H. (2002). *Ooples and boo-noo-noos. Songs and activities for phonemic awareness* (2nd ed.). Orlando, FL.: Harcourt School Publishers.